

РЕЦЕНЗИЯ

Дарина Славчева Славова е творец, отдаден на фолклорното изкуство. В своята изява като народна певица, педагог и изследовател тя изминава дълъг и смислен път на развитие. Още от детските си години е свързана с песните на Тракия, слуша ги, изпълнява ги, изучава ги и навлиза дълбочинно и аналитично в тяхната регионална специфика. Първите ѝ сценични изяви са с детски ансамбъл „Загорче“ и участие в радиоконкурса „Славейче“ в родния град Стара Загора. Срещите ѝ с изявените певици Кичка Савова и Вълкана Стоянова са заявка за бъдещата ѝ ориентация към певческото изкуство и реализиране на първите звукозаписи в радио Стара Загора. Любовта към песните я отвежда в СМУ „Филип Кутев“ и по-късно в АМТИИ „проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив. Срещата ѝ с утвърдени преподаватели я насърчава към изследване на фолклорната материя.

Аналитичният подход на Дарина Славова към народните песни, които изпълнява и преподава на своите ученици и студенти, срещата ѝ с етномузиколози и фолклористи, както и неспокойният дух ѝ дават увереността да се насочи към събиране на песенен материал на терен. Така тя успява да издири, запише и дешифрира мелодии от различни микрорайони на Тракия. В резултат на това се появява нейният първи сборник „Кога запее, гора оглася“ (2014 г.) Представената структура на сборника, анализа на песните и дадената информация са заявка за нейната бъдеща дейност като краевед. Още тук тя се проявява като вещ познавач не само на музикалната материя и диалекта, но и на стилистиката на всеки микро-район. Изявява се и като отличен музикален специалист, представящ нотния текст с голяма прецизност.

Още през 2006 г. Дарина Славова прави първи опит за съставяне на сборник „Солови тракийски песни със съпровод на пиано“ в помощ на учебния процес. Тези нейни интереси в регионален мащаб продължават и в следващите години. Тя организира експедиции за събиране и изследване на фолклор, издава сборниците „Кога запее, гора оглася“ (2014 г.); с тези издания тя остава отдадена на своето верую – опазване на песенния фолклор от Тракия. Представената структура на сборниците, анализа на песните и дадената информация са заявка за нейната бъдеща дейност като

изследовател-фолклорист. Още тук тя се проявява като вещ познавач не само на музикалната материя и диалекта, но и на стилистиката на всеки район. Изявява се като отличен музикален специалист, представящ нотния текст с голяма прецизност.

Днес Дарина Славова е утвърдена народна певица, отличаваща се с ярък талант, устрем, собствен маниер на пеене и репертоар. В своята изява като творец-изпълнител тя изминава дълъг и смислен път на развитие. Наравно с тази си дейност, певицата е преподавал по народно пеене в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ – София. Работата ѝ със студенти е крачка напред към изследователска и научна дейност. Така тя се насочва към издирване, проучване и издаване на голям брой традиционни песни от Беломорска Тракия с цел съхраняване на регионалната песенна традиция. Идва моментът, в който тя изразява своите съждения и изводи по научен начин. През 2023 г. Дарина Славова защитава дисертационен труд и получава образователната и научната степен „доктор“. Същата година издава и сборника *„Ти като видиш, любе ле“* (2023 г.), в който са включени 101 песни от Тракия, а по-късно и *„Пиле пици по небето, глас се чува по земята... 55 български народни песни“* (2025г.). Дългогодишните теренни проучвания, предшестващи годините работа върху дисертационния труд; разнопосочните интереси и творческите експерименти в сферата на народното пеене, както и многобройните записи на песни от изследвания регион представляват сериозна предпоставка за емпирични натрупвания, подпомагащи нейната научна дейност.

Пред нас е монографията *„Локални музикални култури: устойчивост и взаимодействие (преселнически общности между България и Гърция)“*, чието съдържание показва широка многоплановост, предполагаща различни изследователски подходи и прочити. Професионалните занимания на Дарина като артист-певец и детайлното вникване в разглежданата проблематика издават дългогодишния ѝ интерес към темата. Тя приема предизвикателството да заяви сериозно, мащабно теренно изследване, което намира своето място в съвременните изследователски тенденции, отговарящи на естетиката на времето. В този смисъл е представена необходима за фолклорната наука разработка. В текста прозира стремеж за демонстрация на свой, личен изследователски почерк.

Книгата съдържа шест основни тематични изследователски акцента, разгледани в отделните части от съдържанието ѝ. В първа глава: *„Миграционни движения – поглед върху изследваните територии“* се дава богата информация относно исторически,

демографски и етнографски сведения за изследваните селища и миграционни процеси. Направен е опит за изясняване етнодемографската картина, като се изследват и откриват връзки на различни исторически нива. Така гл. ас. д-р Дарина Славова проправя път към нови становища и заключения, базираци се върху свършената богата теренна работа и многобройни срещи с респондентите. Анализирайки историческите сведения и взаимоотношенията между преселническите групи тя умело търси връзката и взаимовлиянието между фолклорната традиция и естетиката на отделните групи население.

Втора глава много точно ни въвежда към същината и проблематиката, свързана с главната тема. Тук е поставен акцент върху миграционната динамика, която предлага характерни особености на материалната култура, бита и най-важно езика на „*кариотите*” с диалектни различия при произношението на букви от гръцката азбука. Направени са важни изводи относно групата на горепосочения етнос, представена с особеностите на говора и неговата интонация. В хода на изследването са предоставени хипотези относно присъствието на гръцки език в голяма част от населението на с. Генерал Инзово и настоящото състояние на езика в селището. Така са обособени различните групи население, носещи специфичните регионални черти, повлияни от езика и преселническите явления.

Важен елемент от духовното израстване на населението е направеното описание на традиционното мъжко и женско облекло на „*кариотите*” от с. Генерал Инзово в съпоставка с облеклото на тракийските българи от Окуф и Гюмюрджина, живеещи в селото. Авторът изяснява детайлни разлики в облеклото (ежедневно и празнично), което се е променяло в продължение на десетилетия, за да достигне до днес в конкретния вид. Ценно за изданието е твърдението, че в изследваните селища в Гърция по-рано (през 30-те г. на XX в.) престават да носят традиционното облекло, докато преселниците в България започват да го променят след 60-те години на XXв. Представени са детайли от тракийското облекло при етноса „*кариоти*” и са обособени два вида, съобразени със сезоните и семейното положение на жената.

В хода на изследването трета глава доказва влиянието на преселническите общности върху обредността. Неминуемо е търсено взаимовлиянието или „сблъсъка” с местната обредна система. Въз основа на сведения от респонденти са определени три групи обредност: религиозна, семейна и календарна. С особена важност тук се

подчертават запазените традиционни форми на обичаите и говорната интонация на диалекта. Попадайки в смесена етнографска среда, преселниците проявяват устойчивост към запазване на духовната си култура и бит. С това се обяснява трайния консерватизъм и устойчивост на фолклорната традиция и запазването в нея на повече архаични белези. Подробното разглеждане на всеки обред е подкрепено с нотен пример с анализиране на връзката между мелодия и текст. Не са подминати и народните инструменти.

Централно място в следващата глава заема анализът на песенните образци. Дарина Славова представя събран материал от три села, реализиран на терен в продължение на много години. Анализът на функционалната принадлежност и изпълнителски стил на песните показва близост с Тракийската фолклорна област. Описанието и сравнението на представените нотни примери има за цел да покаже сходствата и различията в репертоара на различните селища. Ценни за разработвания проблем са анализирани взаимовлияния, систематизирането на сходствата и различията в песенния фолклор на отделните групи население. Потърсена е жанровата специфика, особеностите на изразните средства, тонов обхват, формална структура и психологическа връзка между слово и мелодия. Изследователският подход на Дарина ѝ позволява да акцентира върху локалните белези на песенния фолклор при различните групи население, да изтъкне спецификите на изпълнителския им маниер. До обобщенията и изводите тя достига в следствие на реализираното теренно изследване, върху впечатляващ брой (66 нотни примера) събрани и дешифрирани от нея песни, представящи различните етнографски групи. Това е съществен принос, въз основа на който са направени ценни обобщения и изводи.

Пета и шеста глава разглеждат проблематика, свързана със съхранението на песенното богатство и неговата изменчивост. Тук са изведени съществени изводи, отнасящи се до измененията в песенния репертоар, чиито причини се коренят в битуването на песента, промяната на тяхната функционалност и влиянието на местния говорен и песенен диалект. Утвърждава се становището, че съществува опасност от недостатъчна популярност на народните инструменти. В тази посока се правят опити за провеждане на дейности в читалища, клубове и дружества. Това определя и съвременните изяви на изпълнителите в културни събития, тържества и празници. Общо се налага изводът, че песните се отдалечават от традиционната им

функционалност. Заключението представя в обобщен вид приносите, които са от значение за обогатяване на фолклорната наука. Приложенията са с доказателствена стойност.

Монографията има висока научно–практическа стойност. Научните и изследователски резултати, постигнати от гл. ас. д-р Дарина Славчева Славова се отнасят не само до събирателската дейност и детайлното представяне на една традиционна култура. Те разкриват локална специфика и общностна принадлежност, взаимовръзки и влияния в по-широк етнокултурен ареал и социокултурен контекст. Самият изследователски процес е превърнат в мисия за съхранение на местното наследство и осъзнаване на неговата същност и ценност от страна на носителите му. Върху обстояйната теренна работа авторът изгражда собствен, личен почерк на изследовател-краевед. Дадената подробна информация запълва една празнота в регионалните научни изследвания и ще бъде база за нови научни търсения.

проф. д-р Светла Калудова-Станилова
/етномузиколог, вокален педагог и диригент –
АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев” – Пловдив/